

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The following full text is a publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/175705>

Please be advised that this information was generated on 2017-12-05 and may be subject to change.

Jurisprudentie

Jurisprudentieoverzicht

Mr. E.M.A. van Amersfoort*

Juli 2016

Volmacht tot afwikkeling nalatenschap

Hof Den Haag 5 juli 2016, ECLI:NL:GHDHA:2016:2976

136

Erflater A was gehuwd met B en zij hebben drie kinderen (C, D en E). C, D en E hebben aan B een boedelvolmacht verleend voor de afwikkeling van de nalatenschap van A. Aan B is de volmacht verleend 'hen in de ruimste zin te vertegenwoordigen bij de afwikkeling van de door het overlijden van de erflater ontstane nalatenschap, alles met de macht van substitutie'. Verder staat het volgende in de volmacht opgenomen: 'Blijkens een beperkte onderhandse akte van boedelvolmacht, (...) heeft [E] een beperkte volmacht gegeven aan zijn moeder [B] (...) in welke volmacht geen volmacht wordt verleend voor het verkopen van onroerende zaken, (...)'. Vervolgens heeft B deze boedelvolmacht gesubstitueerd aan C. Met deze boedelvolmacht heeft C een onroerende zaak in Paramaribo aan zichzelf toegedeeld voor een bedrag van € 55.000. D en E (hierna: D c.s.) zijn het niet eens met het bedrag waarvoor deze onroerende zaak aan C is toegedeeld en vorderen (terug)levering van de onroerende zaak aan de nalatenschap.

Het hof buigt zich over de vraag of C binnen de grenzen van de volmacht heeft gehandeld, nu E een beperking in de volmacht heeft laten opnemen voor het verkopen van onroerende zaken. Het hof overweegt dat een redelijke uitleg van de strekking van de volmacht inhoudt dat alle betrokkenen, onder wie E, het belangrijk vonden dat zowel de verdeling van de huwelijksgoederengemeenschap van A en B als de nalatenschap van A op een zo

efficiënt mogelijke wijze zou geschieden. Het is niet ongebruikelijk dat aan één deelgenoot een ruime bevoegdheid wordt toegekend om de verdeling van een ontbonden gemeenschap tot stand te brengen, zeker als hiertoe een in het 'buitenland' gelegen onroerende zaak behoort.

In dit geval is de onroerende zaak niet verkocht (waarop de beperking van E in de volmacht ziet), maar verdeeld. Volgens het hof heeft C daarom gehandeld binnen de grenzen van zijn volmacht. C was op grond van de (gesubstitueerde) volmacht bevoegd om tot verdeling over te gaan. Het bezwaar van D c.s. richt zich voornamelijk op het bedrag waarvoor het huis is toegedeeld aan C, maar dit kan te zijner tijd aan de orde komen bij de rekening en verantwoording. Verder kan het hof niet vaststellen of D c.s. zijn benadeeld, omdat het hof geen inzicht heeft in de omvang en de verdeling van de huwelijksgoederengemeenschap van A en B en daardoor ook niet in de omvang en samenstelling van de nalatenschap van A.

Invloed vernietiging testament voor verklaring van erfrecht

Hof 's-Hertogenbosch 12 juli 2016, ECLI:NL:GHSHE:2016:2807

Het hof oordeelt dat de vernietiging van een testament op grond van wilsonbekwaamheid niet leidt tot de nietigheid van de verklaring van erfrecht die na het overlijden van erflater is opgemaakt door de notaris. Als gevolg van de nietigheid van het testament is de (inhoud van de) verklaring van erfrecht onjuist en moet deze worden vervangen door een (nieuwe) verklaring van erfrecht met een aantekening daarvan op de minuut van de oorspronkelijke verklaring van erfrecht.

Artikel 3:40 van het Burgerlijk Wetboek (BW) is niet van toepassing, omdat de inhoud van de verklaring van erfrecht op het moment dat deze werd opgemaakt niet onjuist, ongeldig of in strijd met de openbare orde was. Bovendien leent een verklaring van erfrecht zich niet

* Rubriek verzorgd door Netwerk Notarissen onder verantwoordelijkheid van de hoofdredactie.

voor nietigverklaring, omdat de verklaring van erfrecht geen rechtshandeling is, geen constitutieve werking heeft en geen wijziging in bestaande rechtsverhoudingen brengt (vergelijk Rb. Noord-Nederland 9 oktober 2013, ECLI:NL:RBNNE:2013:7180).

Voor inkorting vatbare gift

Rb. Den Haag 20 juli 2016, ECLI:NL:RBDHA:2016:8442

Erflater was gehuwd met B en overlijdt in 2002. Zijn testament bevat een ouderlijke boedelverdeling. Erflater had aan schoondochter Z (echtgenote van zoon Y) geld geleend. De hoofdsom is alleen opeisbaar in de gevallen die in de overeenkomst van geldlening zijn genoemd, waaronder bij wanbetaling of verzuim van het voldoen van de rente. Dochter X vordert in hoedanigheid van deelgenoot in de nalatenschap (terug)betaling van het geleende bedrag, omdat Z tekort is geschoten in het voldoen van de rente. Z beroept zich op verjaring.

De rechtbank oordeelt dat X als erfgenaam in principe bevoegd is tot het innen van de vordering. De algemene regels van verjaring zijn van toepassing. De vordering verjaart ex artikel 3:307 lid 1 BW vijf jaar nadat de geldlening opeisbaar is geworden. Z is vanaf 2003 in verzuim bij het voldoen van de rente. Dit betekent dat de geldlening in 2003 opeisbaar is geworden en de vordering in 2008 is verjaard. Het beroep op verjaring is volgens de rechtbank naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid niet onaanvaardbaar. X stelt hiertoe dat B door Y en Z onder druk zou zijn gezet om de vordering niet op te eisen. Maar de rechtbank meent dat zowel X als Y heeft geprobeerd B te beïnvloeden. Ook was B tot 2008 voldoende wilsbekwaam, zodat zij haar belangen – het stuiten van de verjaring – zelf kon behartigen.

Het (bewust) laten verjaren van een vordering leidt in dit geval niet tot een voor inkorting vatbare gift. Verjaring is een rechtsgevolg dat volgt uit een niet-handelen en hierbij is geen sprake van een handeling als bedoeld in artikel 7:186 lid 2 BW. Ook zijn geen omstandigheden gesteld of gebleken die meebrengen dat desalniettemin sprake is van een bevoordeling uit vrijgevigheid. Nu de rechtbank van mening is dat geen sprake is van een gift, komt de rechtbank niet toe aan de beoordeling van de vraag of sprake is van een gift die voor inkorting vatbaar is.

Augustus 2016

Aansprakelijkheid executeur voor niet-betaalde erfbelasting

Hof Den Haag 3 augustus 2016, ECLI:NL:GHDHA:2016:3019

De Ontvanger heeft X als executeur ex artikel 47 van de Invorderingswet 1990 (IW 1990) aansprakelijk gesteld, omdat een van de erfgenamen, Y, de verschuldigde erfbelasting niet heeft betaald. De rechtbank oordeelde dat X terecht aansprakelijk is gesteld, omdat X in hoedanigheid van executeur aangifte erfbelasting heeft gedaan en

Y de erfbelasting niet heeft betaald en geen verhaal biedt. De beneficiaire aanvaarding van de erfgenamen maakt dit niet anders.

In hoger beroep oordeelt het hof dat de executeuraansprakelijk op grond van artikel 47 lid 2 IW 1990 niet geldt voor zover de executeur aannemelijk maakt dat hem geen verwijt treft. Uit de toelichting volgt dat deze bepaling ertoe strekt dat de executeuraansprakelijkheid niet van toepassing is als niet aannemelijk is dat als gevolg van een bewust dan wel onzorgvuldig handelen van de executeur de verschuldigde erfbelasting niet of niet volledig is geheven. Deze uitzondering is vanaf 2012 ingevoerd. Omdat een overgangsregeling ontbreekt, heeft deze bepaling onmiddellijke werking. Artikel 47 lid 2 IW 1990 is derhalve van toepassing in deze zaak, waarin de erfbelasting weliswaar vóór 2012 materieel verschuldigd is geworden, maar pas na deze datum is geheven. Nu X de aangifte erfbelasting voor het juiste bedrag heeft gedaan en de erfbelasting voor het juiste bedrag is geheven, is geen sprake van een bewust dan wel onzorgvuldig handelen van X. X is niet aansprakelijk voor de erfbelasting die niet door Y is betaald.

Nietigheid ex artikel 4:109 BW

Hof Den Haag 9 augustus 2016, ECLI:NL:GHDHA:2016:2982

In geschil is onder meer of het testament van erflaatster X nietig is op grond van artikel 4:109 BW, omdat X haar handtekening niet onder het testament heeft gezet. Het testament is gepasseerd in de periode dat X meerdere herseninfarcten heeft gehad. Later kon zij haar handen weer gebruiken. Het hof oordeelt dat het aan de notaris is om vast te stellen of X op het moment van het passeren van het testament haar handtekening kon zetten en daaraan een gevolg te verbinden. Het testament is door de notaris voorgelezen en is daarna direct door de notaris en de getuigen ondertekend. Daarnaast is de handtekening van X vervangen door een verklaring als bedoeld in artikel 43 lid 4 van de Wet op het notarisambt (Wna). Het hof oordeelt dat het testament niet nietig is.

Omvang legitieme portie, bedrijfsoverdracht tegen agrarische waarde

Rb. Noord-Nederland 21 september 2016, ECLI:NL:RBNNE:2016:4293

A en B zijn gehuwd in gemeenschap van goederen. A heeft, na de ontbinding van de maatschap tussen A en Y, een vee- en teeltbedrijf overgedragen aan kind Y. De maatschapsakte voorziet in een bedrijfsoverdracht aan Y. Na het overlijden van A en B leidt deze overdracht tot een geschil tussen de kinderen X en Y. B heeft in haar testament bepaald dat X erfgenaam is ter grootte van zijn legitieme portie. X stelt onder meer dat het vee- en teeltbedrijf tegen een te lage waarde is overgedragen aan Y. Hierin ligt een gift besloten die in aanmerking moet worden genomen bij de berekening van zijn legitieme portie, omdat deze gift voor de helft moet worden toegerekend aan de nalatenschap van B. De rechtbank heeft in een tussenvonnis geoordeeld dat gezien de omstan-

digheden geen sprake is van een gift als de overdracht heeft plaatsgevonden tegen de agrarische waarde.

X en Y verschillen van mening over de agrarische waarde van het veeteeltbedrijf. De rechtbank stelt voorop dat X, ter voldoening aan zijn stelplicht, zijn vordering met voldoende feiten en omstandigheden moet onderbouwen. Hier heeft X niet aan voldaan. De berekening van X is gebaseerd op kerngetallen en niet op de financiële gegevens van het bedrijf zelf, zodat niet zonder meer van de juistheid daarvan kan worden uitgegaan. De berekening van Y daarentegen sluit aan bij de maatschapsakte, waarin is aangesloten bij dat wat in de agrarische praktijk als agrarische waarde wordt beschouwd (waarde in verpachte staat). Uitgaande van deze waarde heeft Y aanmerkelijk meer voor de bedrijfsopvolging betaald dan de agrarische waarde en is geen sprake van een gift.

Vordering jegens bank tot inzage bankafschriften erflater

Rb. Midden-Nederland 31 augustus 2016, ECLI:NL:RBMNE:2016:4719

X heeft op grond van het testament van A, inhoudende een ouderlijke boedelverdeling, een vordering op B. B is thans overleden. De erfgenamen van B hebben aan X een machtiging verleend om op afschrift 'onbeperkt informatie' op te vragen bij onder meer banken, zodat X de omvang van haar vordering op B kan vaststellen en kan nagaan of A aan B schenkingen of giften heeft gedaan die voor de vaststelling van haar legitieme portie relevant zijn. Volgens de rechtbank kunnen de erfgenamen dit recht op inzage en afschrift (dat behoort bij hun rechtsverhouding jegens de bank) overdragen aan X. Het verweer van de bank dat zij op grond van de wettelijke of contractuele bepalingen niet verplicht is om de door X verlangde informatie over te leggen, wordt daarom afgewezen.

September 2016

Verzoek bewindvoerder uitkering vorderingen van kinderen

Hof Den Haag 14 september 2016, ECLI:NL:GHDHA:2016:2954

Bij het overlijden van A is de wettelijke verdeling van toepassing. Het vermogen van de echtgenote, B, is onder bewind gesteld. De bewindvoerder heeft een verzoek ingediend voor toestemming om de erfdelen van de kinderen uit te keren ex artikel 4:17 BW. De bewindvoerder stelt hiertoe dat deze uitkeringen zonder meer kunnen worden voldaan uit het bestaande vermogen van B, zeker omdat niet wordt verwacht dat in de toekomst substantiële bedragen ten behoeve van de rechthebbende moeten worden uitgekeerd. Bovendien is de betaling van de vorderingen van de kinderen van belang voor de omvang van de eigen bijdrage van B aan haar zorgkosten. Volgens het hof is het verzoek op grond van artikel 4:17 lid 1 BW voor toewijzing vatbaar. Nu alle betrokke-

nen zich kunnen vinden in het verzoek, wijst het hof dit verzoek toe.

Recht op informatie legitimarissen

Rb. Rotterdam 21 september 2016, ECLI:NL:RBROT:2016:7812

X c.s. hebben aanspraak gemaakt op hun legitieme portie. De legitimaire vorderingen zijn ex artikel 4:81 lid 1 BW al ruim een jaar opeisbaar. X c.s. vorderen in kort geding op grond van artikel 4:78 BW de afgifte van zeventien bescheiden van enig erfgenaam Y, waaronder informatie met betrekking tot de drie kinderen van Y (die een legaat hebben verkregen).

Spoeisend belang wordt aangenomen, omdat X c.s. nog steeds niet de (volledige) beschikking over de stukken hebben gekregen, terwijl Y feitelijk (voldoende) tijd heeft gehad om informatie te verzamelen, gelet op de herhaaldelijke verzoeken om informatie en de pro-forma-aanhoudingen van de zaak om in onderling overleg een minnelijke regeling te bereiken. Mede in aanmerking is genomen dat voor een deel van de gevraagde gegevens (bankafschriften) een bewaarplicht van zeven jaar geldt, die bijna is verlopen.

De voorzieningenrechter wijst het verzoek van X c.s. toe, behoudens de verzochte bescheiden die zien op de twee meerderjarige kinderen van Y. X c.s. moeten zich voor deze informatie wenden tot de kinderen zelf. Y wordt als wettelijk vertegenwoordiger wel in staat geacht om de gegevens van zijn minderjarige kind te achterhalen en verschaffen.

Waardering onderbedelingsvorderingen bij ouderlijke boedelverdeling

HR 30 september 2016, ECLI:NL:HR:2016:2223

Erfstatster A was gehuwd met B en zij hadden twee kinderen (X c.s.). A heeft in haar testament een ouderlijke boedelverdeling gemaakt (art. 4:1167 BW (oud)). B, die thans ook is overleden, was hertrouwd met C. De partijen X c.s. en C zijn onder meer in geschil over de vraag over de omvang van de onderbedelingsvorderingen van X c.s. ter zake van de nalatenschap van A.

Het hof heeft overwogen dat op grond van de ouderlijke boedelverdeling bij het overlijden van A geen contractuele verdeling meer nodig is tussen de erfgenamen. Er hoeven slechts aanvullende boedelwerkzaamheden te worden verricht, zoals het doen van de aangifte voor destijds het successierecht en het vaststellen van de erfdelen. Volgens het hof zijn de erfgenamen bij het vaststellen van hun onderbedelingsvorderingen in hun onderlinge verhouding niet gebonden aan de waardering voor het successierecht. De hogere werkelijke waarde moet bij het tweede overlijden (van B) in aanmerking worden genomen, tenzij de vorderingen al eerder zijn vastgesteld. De aangegeven waarden voor de heffing successierecht binden de erfgenamen dus niet. Het enkele feit dat X c.s. een beroep op hun wilsrechten hebben gedaan bij het hertrouwen van B, zonder met B over de omvang van de nalatenschap te praten, leidt niet tot de overeenstemming dat de omvang van de onderbedelingsvorderingen wordt vastgesteld op basis van de

successieaangifte. Het berekenen van de onderbedelingsvorderingen was toen niet aan de orde omdat de vorderingen van X c.s. niet opeisbaar werden door het hertrouwen van B. In cassatie heeft de Hoge Raad dit oordeel bekrachtigd en de zaak afgedaan met artikel 81 lid 1 van de Wet op de rechterlijke organisatie (Wet RO).

Oktober 2016

Uitleg uiterste wilsbeschikking

Rb. Amsterdam 19 oktober 2016, ECLI:NL:RBAMS:2016:6672

Erflater A heeft in 1992 de economische eigendom van een woning aan X geleverd. Op dezelfde dag heeft A het volgende in zijn testament opgenomen: '(...), legateer ik aan de heer [X]: (mijn aandeel in) de juridische eigendom van het woonhuis (...), onder de verplichting voor hem om in mijn nalatenschap in te brengen het recht op (juridische) levering van voormeld registergoed, welk recht voor hem uit de akte houdende economische eigendomsoverdracht, (...), voortvloeit.' De erfgenamen X en Y zijn onder meer in geschil over de vraag of A heeft bedoeld te bewerkstelligen dat de volle eigendom van het woonhuis na het overlijden van A en zijn echtgenote door middel van de last tot inbreng van het recht op juridische levering door X, tussen X en Y moet worden verdeeld.

De rechtbank oordeelt dat de uitvoering van dit testament niet ertoe leidt dat de (hele waarde van de) woning in de nalatenschap moet worden ingebracht, zodat de waarde van de woning onder X en Y moet worden verdeeld. Het was destijds een gebruikelijke en fiscaal gunstige constructie om tijdens leven alleen de economische eigendom over te dragen. De verkoper/juridisch eigenaar trof in die constructie in zijn testament erfrechtelijke voorzieningen om de juridische eigendom op de koper/economische eigenaar over te laten gaan, zodat de juridische verkrijging vrij van overdrachtsbelasting was. Volgens de rechtbank kan het legaat van A niet anders worden uitgelegd dan dat het de bedoeling van A was dat de woning na het overlijden van A en zijn echtgenote door de afgifte van het legaat volledig in eigendom aan X zou toekomen. Deze uitleg wordt ondersteund door het gegeven dat A op de dag dat de economische eigendom aan X is geleverd ook een testament heeft gemaakt waarin de juridische levering van de woning aan X is gelegateerd.

Redelijkheid en billijkheid kunnen vormvoorschriften testament niet opzijzetten

Rb. Amsterdam 19 oktober 2016, ECLI:NL:RBAMS:2016:6729

Erflaatster A heeft geen testament opgemaakt. Volgens het versterferfrecht zijn X c.s. haar wettelijke erfgenamen. Y vordert een verklaring van recht dat hij (mede-)erfgenaam is van A, omdat A op verschillende

manieren duidelijk heeft gemaakt dat zij wilde dat haar vermogen naar Y ging.

De rechtbank stelt voorop dat het standpunt van Y alleszins begrijpelijk is. Y heeft met zijn echtgenote jarenlang voor A gezorgd en kennelijk heeft A tegen Y (en anderen) gezegd dat zij wilde dat haar vermogen na haar overlijden naar hem zou gaan. Bovendien heeft A in 1985 een verklaring opgemaakt waarin is opgenomen dat haar vermogen na overlijden toekomt aan Y. Echter, een uiterste wilsbeschikking kan alleen bij uiterste wil worden opgemaakt (art. 4:42 BW) en daaraan zijn vormvereisten verbonden (art. 4:94 BW). Het doel van deze vormvereisten is dat de uiterste wil zonder beïnvloeding wordt gemaakt en dat de notaris zich zo nauwkeurig mogelijk van de wil van een erflater vergewist. Het wettelijke stelsel biedt geen ruimte om op grond van de maatstaven van redelijkheid en billijkheid van deze vormvereisten af te wijken, omdat anders de rechtszekerheid in het gedrang komt. Y betoogt weliswaar dat de wil van A duidelijk is, maar A kan net zo goed toch bewust hebben besloten geen testament te maken, zodat haar vermogen naar (verre) familie zou gaan. De rechtbank oordeelt dat noch de (mogelijke) uitlatingen van A, noch de schriftelijke verklaring de in artikel 4:94 BW opgenomen vormvereisten van de uiterste wil opzij kunnen zetten. De vordering wordt afgewezen.

Beoordeling wilsbekwaamheid erflater

Rb. Den Haag 19 oktober 2016, ECLI:NL:RBDHA:2016:12480

Erflater A heeft aan zijn vriendin B € 200.000 gelegateerd. De kinderen (onder wie X) zijn benoemd tot erfgenaam onder de last van dit legaat. X stelt dat dit testament nietig is, omdat A op het moment van testeren wilsonbekwaam was.

Nu X zich beroept op de nietigheid van het testament, berust op haar de bewijslast aan te tonen dat A wilsonbekwaam was. Zij moet voldoende feiten en omstandigheden aanvoeren die (kunnen) leiden tot vaststelling van de gestelde stoornis en het oordeel dat deze stoornis erflater belette bij een redelijke waardering van de betrokken belangen of dat het testament onder invloed van deze stoornis is opgemaakt. De rechtbank overweegt dat hierbij de complexiteit van het testament, de aard van de making en de vraag in hoeverre de making in de lijn der verwachtingen lag een rol spelen. Volgens de rechtbank is het testament van A niet bijzonder complex. Ook vindt de rechtbank het legaat niet bijzonder opvallend, gelet op de duur van de relatie tussen A en B, de omvang van het vermogen van A en het vaststaande feit dat A omstreeks 2010 al met zijn accountant heeft besproken dat hij aan B een legaat wilde toekennen. De stelling van X dat A een fiscaal gunstig testament wenste te maken, terwijl dit testament leidt tot een hoge aanslag erfbelasting, doet hieraan niet af. Een fiscaal gunstige making ten behoeve van B als mantelzorger is alleen mogelijk als A een notariële samenlevingsovereenkomst met B zou aangaan en vaststaat dat A dat niet wilde. Volgens de rechtbank roept dit testament niet onmiddellijk vragen op over de geestvermogens van A op het

moment van testen. Hieruit volgt dat ook als komt vast te staan dat A leed aan beginnende dementie en een waterhoofd had, niet onmiddellijk vaststaat dat dit A ook heeft belet bij een redelijke waardering van de betrokken belangen of dat het testament onder invloed van deze stoornis is opgemaakt. Omdat dit gezien de geestelijke toestand van A ook niet is uitgesloten, staat de rechtbank X toe nadere medische informatie in het geding te brengen. De beslissing wordt aangehouden.